

УДК 331.463 (477.63)

DOI:10.32366/2523-4269-2018-64-3-68-73

Суюсанов Лут Ікрамович,
кандидат історичних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7616-4285>

ВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МІСТА КРИВИЙ РІГ: АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПРОФІЛАКТИКА

У статті розглянуто проблеми забезпечення державної політики в галузі охорони праці на підприємствах міста Кривий Ріг у 2016 році. Проаналізовано стан виробничого травматизму на підприємствах міста, його показники у розрізі галузей та професій. Визначено основні форми профілактики виробничого травматизму, проаналізовано їхню ефективність.

Ключові слова: державна політика; охорона праці; виробничий травматизм; нещасний випадок; профзахворювання; профілактика; соціальне страхування.

Постановка проблеми. Державна політика в галузі охорони праці проводиться відповідно до Конституції України та спрямовується на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням. У законі України «Про охорону праці» чітко визначено принципи, на яких базується державна політика в галузі охорони праці [1, ст. 4]. Серед основних принципів законодавець першими відзначив пріоритет життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці; підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництва, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці. Однак, не дивлячись на суворі вимоги законодавства, кількість нещасних випадків і рівень травматизму на підприємствах країни суттєво не зменшуються та залишаються надто високими у порівнянні з країнами Європейського Союзу та Сполученими Штатами Америки. Голова Держслужби України з питань праці пан Роман Чернега на прес-конференції проінформував, що за рік на підприємствах України було травмовано більше ніж 4300, а смертельні травми отримало 366 працівників [2].

Виклад основного матеріалу. Місто Кривий Ріг є потужним промисловим центром не лише Дніпропетровської області, але і всієї України, тому стан здоров'я працівників, робота органів охорони праці на підприємствах міста є лакмусовим папером для загальної оцінки стану травматизму на промислових підприємствах країни. Статистика звернень до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві засвідчує, що багато питань ще не вирішено. Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» нещасним випадком визнається обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися в процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть [3, ст. 14].

У постанові Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232 «Порядок проведення розслідувань та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» [4] конкретизовано обставини, за яких нещасний випадок визнається таким, що пов'язаний з виробництвом, і складається акт за формою Н-1 [4, п. 15].

Упродовж 2016 року до відділення ВД ФССНВ у м. Кривий Ріг надійшло 252 повідомлення про нещасні випадки (у тому числі 39 повідомлень про смертельні випадки і випадки смерті працівників на виробництві). Страхові експерти фонду брали участь у розслідуванні всіх нещасних випадків.

За результатами розслідувань складені акти про нещасні випадки на виробництві за формою Н-1 на 183 працівники – 180 нещасних випадків, у тому числі 2 групових нещасних випадки, у яких травмовано 5 працівників. Серед цих нещасних випадків 2 випадки, що перейшли у звітний період з 2015 року у зв'язку з повторним розслідуванням.

У 77 випадках комісії з розслідування нещасних випадків дійшли висновку, що нещасні випадки не пов'язані з виробництвом.

Таблиця 1

Аналіз травматизму в розрізі галузей промисловості та підприємств

Галузі	Нещасні випадки								+/-			
	всього	в т.ч. смерт.	в т.ч. групові	в т.ч. смерт.	всього	в т.ч. смерт.	в т.ч. групові	в т.ч. смерт.				
	2015				2016				всього	смерт.	груп.	смерт.
Підземний видобуток руд ч/м	71	4	1	1	71	1			0	-3	-1	-1
Відкритий видобуток руд ч/м	17	3			22	4	1	2	5	1	1	2
Чорна металургія	20				22	3			2	3	0	0
Машинобудування та ремонт машин	19				7	1			-12	1	0	0
Будівництво, в т.ч. будівництво шахт	10	2			10	4	1	1	0	2	1	1
Комунальні та державні господарства, в.ч.:	32				23	2			-9	2	0	0
Освіта	2				3				1	0	0	0
Медицина	6				4				-2	0	0	0
Транспорт	11				3				-8	0	0	0
Держ.управління	1				6				5	0	0	0
Інші	18	3			25	4			7	1	0	0
Всього	187	12	1	1	180	19	2	3	-7	7	1	2

Зниження виробничого травматизму відбулося в галузі машинобудування та ремонт машин – на 12 випадків (63 %), в комунальних та державних закладах – на 9 випадків (28 %), у т.ч. на транспорті – на 8 випадків (73 %), а також у медичних закладах – на 2 випадки (33 %).

Збільшився загальний травматизм на підприємствах відкритого видобутку руди – на 5 випадків (29 %), на підприємствах чорної металургії – на 2 випадки (10 %), а також в інших галузях економіки – на 7 випадків (39 %).

На підприємствах підземного видобутку руди та в будівельній галузі загальний рівень виробничого травматизму залишився на тому ж рівні.

Загалом у звітному періоді травми отримали працівники 63 підприємств, якими охоплено 43 види економічної діяльності.

Таблиця 2

Аналіз виробничого травматизму за видами

Вид події	Кількість	Питома вага, %
Падіння потерпілого	57	32
Падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, будівель, породи, ґрунту тощо	47	26
Дія предметів та деталей, що рухаються, розлітаються (у т.ч. в результаті вибуху, руйнування приладів тощо), обертаються	32	18
Пригоди на транспорті	11	6
Дія температур	4	2
Навмисне вбивство або травма, заподіяна іншою особою	4	2
Інші	25	14

Отже, найбільша кількість нещасних випадків трапляється в результаті падіння потерпілого (32 %), падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, будівель, породи, ґрунту тощо (26 %) та в результаті дії рухомих і таких, що обертаються, деталей обладнання, машин і механізмів (18 %). Дещо менше випадків трапляється під час пригод на транспорті (6 %) та від травм, заподіяних іншими особами та дією температур (по 2 %).

Таблиця 3

Розподіл виробничого травматизму в залежності від причин, які призвели до нещасних випадків:

Причини	Кількість	Питома вага, %
технічні:	21	12
Незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, засобів виробництва або транспортних засобів	7	4
Недосконалість технологічного процесу	4	2
Інші технічні причини	10	6
організаційні:	105	58
Невиконання вимог інструкцій з охорони праці	72	40
Невиконання посадових обов'язків	22	12
Порушення вимог безпеки	5	3
Інші організаційні причини	6	3
психофізіологічні:	54	30
Особиста необережність потерпілого	41а	23а
Травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб	4	2
Інші	9	5

Аналіз обставин і причин травматизму на підприємствах показує, що основними причинами травматизму є організаційні (58 %), зокрема невиконання інструкцій з охорони праці та невиконання посадових обов'язків з питань охорони праці, порушення правил безпеки експлуатації обладнання і виконання технологічних процесів. Серед технічних причин (12 %) переважає незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будівель, споруд, інженерних комунікацій, території, засобів виробництва або транспортних засобів, недосконалість технологічних процесів. Серед психофізіологічних (30 %) – особиста необережність потерпілих, грубі помилки в роботі.

Згідно з даними про трудовий стаж працівників, які в результаті нещасних випадків на виробництві отримали травму, можна стверджувати, що найдосвідченіші працівники з найбільшим стажем роботи за професією (від 4 до 10 років та більше) травмуються найчастіше – 61 (33 %) та 52 (28 %) травмованих в кожній категорії відповідно. Дещо нижчий рівень виробничого травматизму спостерігається серед менш досвідчених працівників (зі стажем роботи від 1 до 3 років) та таких, стаж роботи за професією яких найменший і складає до 1 року – 43 (23 %) та 27 (15 %) працівників відповідно.

Аналіз виробничого травматизму за віковою категорією працівників показав, що найбільше травмувалося працівників у віковій категорії від 40 до 49 років – 55 (30 %) травмованих та працівники в групі 50 років і старші – травмованих 46 осіб (25 %). Значну кількість травм також отримали працівники середнього працездатного віку – у категорії 30–39 років – 42 (23 %) травмованих та молоді працівники, а саме від 20 до 29 років – 39 (21 %). Найменшу кількість травмованих склали наймолодші працівники, а саме в категорії до 19 років – 1 особа (1 %).

За 2016 рік, у порівнянні з аналогічним роком, рівень загального виробничого травматизму зменшився на 7 випадків (4 %). Однак, на жаль, рівень смертельного травматизму, навпаки, збільшився – на 7 випадків.

Отже, аналізуючи причини травматизму на підприємствах міста, керівництво та працівники ВД ФССНВ у м. Кривий Ріг активно проводять профілактичну роботу. Однією зі складових профілактичної роботи страхових експертів з охорони праці є пропаганда безпечних та нешкідливих умов праці. За рік було проведено такі заходи :

- участь у комісіях з перевірки знань з охорони праці працівників (кількість засідань комісій) – 119;
- розповсюдження нормативних актів, підручників, журналів та іншої спеціальної літератури, плакатів, пам'яток – 700;
- участь у розробленні нормативних актів про охорону праці – 3;
- участь у роботі комісій з питань охорони праці підприємств – 21;
- участь в опрацюванні та впровадженні системи управління охороною праці на підприємствах – 160;
- поширено позитивний досвід профілактичної роботи – 2;
- семінарів – 7;
- круглих столів – 3;
- публікацій – 46;
- складено протоколів про адміністративні правопорушення за несвоєчасне повідомлення про нещасний випадок на виробництві – 5;
- участь у комісіях з випробувань та приймання в експлуатацію засобів колективного та індивідуального захисту – 60;
- консультацій – 748;
- інших профілактичних заходів – 128;

Проведені за рік семінари, наради, круглі столи зі спеціалістами з охорони праці підприємств найбільш небезпечних видів діяльності дали змогу донести до їх учасників стурбованість рівнем виробничого травматизму та прийняти за їх результатами відповідні рішення, розробити дієві профілактичні заходи.

Висновки. Законодавство України про охорону праці вимагає від роботодавця створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до вимог нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці. Водночас працівник зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я, а також про безпеку і здоров'я оточуючих людей, знати й виконувати вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, правила поводження з машинами, механізмами, устаткуванням та іншими засобами виробництва. Працівник несе безпосередню відповідальність за порушення зазначених вимог. [1, ст. 13–14]. В умовах сьогодення завдання удосконалення системи охорони праці в Україні має в основному три аспекти, а саме:

1. Економічні чинники охорони праці.
2. Гармонізація виробничих відносин у системі роботодавець – працівник.
3. Ризик – орієнтований підхід до оцінки виробничих чинників [4, с. 32].

Подальше удосконалення системи управління охорони праці згідно з сучасними вимогами й міжнародними вимогами дає можливість поліпшити стан охорони праці, зберегти життя та здоров'я людини, запобігти фінансовим і матеріальним втратам.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону праці». *Вісник Верховної Ради*. 2003. № 2. С. 10.
2. Понад 4,3 тис. працівників постраждали від виробничого травматизму в 2017 році в Україні, смертельних випадків 366. [Електронний ресурс] Інтерфакс-Україна. URL : <https://ua.interfax.com.ua/news/general/501745.html> (дата звернення 11.09.2018).
3. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». *Офіційний вісник України*. 1999. № 42. С. 47.
4. Постанова КМУ від 30 листопада 2011 року № 1232 «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві». *Офіційний вісник України*. 2011. № 94. С. 64.
5. Здановський В. Г. Удосконалення системи охорони праці в Україні на основі ризик-орієнтованої моделі. *Безпека життєдіяльності*. 2018. № 3. С. 32–35.
6. Аналітичні дані за 2016 ВД ФССНВ в м. Кривий Ріг.

Суусанов Лут Икрамович,
кандидат исторических наук, доцент
(Донецкий юридический институт МВД Украины,
г. Кривой Рог)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7616-4285>

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ ТРАВМАТИЗМ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ГОРОДА КРИВОЙ РОГ: АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ И ПРОФИЛАКТИКА

В статье рассматриваются проблемы обеспечения государственной политики охраны труда на предприятиях города Кривой Рог в 2016 году. Проанализировано состояние производственного травматизма на предприятиях города в отраслевом и профессиональном разрезе. Определены основные формы профилактики производственного травматизма, проанализирована их эффективность.

Ключевые слова: государственная политика; охрана труда; производственный травматизм; несчастный случай; профилактика; социальное страхование.

Suyusanov Lut Ikramovich,
PhD in History
(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7616-4285>

INDUSTRIAL INJURIES AT ENTERPRISES OF KRYVYI RIH: ANALYSIS AND PREVENTION

The state policy in the field of occupational safety is defined in accordance with the Constitution of Ukraine and is aimed at creating proper, safe and healthy working conditions, prevention of accidents and occupational diseases. The city of Kryvyi Rih is a powerful industrial center not only in Dnipropetrovsk

region, but throughout Ukraine. That's why the workers' state of health and the work of occupational safety and inspection sections at the enterprises of the city is a litmus test for a general assessment of the current state of injuries at the industrial enterprises of the country. The statistics of appeals to the Social Insurance Fund against accidents at work proves that many issues have not yet been resolved.

The article deals with the problems of ensuring the implementation of the state policy in the field of occupational safety at the enterprises of the city of Kryvyi Rih in 2016. The state of industrial injuries at the enterprises of the city, its indicators in terms of industrial sectors and occupations has been analyzed.

The analysis of the circumstances and causes of the injuries at the enterprises shows that the main causes of the injuries are: organizational causes (the failure to follow the instructions and to fulfill official duties, violation of the rules of safe operation of the equipment and the implementation of technological processes), technical causes (an unsatisfactory technical condition of production facilities, engineering communications, the territory, means of production), psychophysiological causes (the personal carelessness of victims, serious errors in the work).

The basic forms of prevention of occupational injuries has been determined, their efficiency has been analyzed. The author has concluded that the task of improving the system of occupational safety in Ukraine has mostly three aspects, namely: economic factors of occupational safety, harmonization of industrial relations in the system of employer-employee, the risk-oriented approach to the estimation of production factors. Further upgrading of the management system of occupational safety in accordance with modern domestic and international requirements provides an opportunity to improve the state of occupational safety, to save a person's life and health, to prevent financial and material losses.

Key words: *state policy; occupational safety; industrial injuries; accident; occupational diseases; prevention; social insurance.*

Надійшла до редколегії 14.06.2018